

Тэхніку я вельмі люблю. Таму і пайшоў у рамесленае, на токара-універсала. Закончыў выдатна. Працаваў на заводзе «Строммашына». Потым паступіў на фізмат Усць-Каменагорскага педагагічнага інстытута, бо не менш, чым тэхніку, люблю дзяцей, педагагічную справу. У інстытуце захапіўся радыёэлектронікай. На чацвёртым курсе сам сабраў тэлевізар... Год працаваў у Зыранаўску, потым пераехаў сюды, у Магілёў. Калі мяне накіравалі ў 24-ю сярэднюю школу, яна рыхтавала радыёмантажнікаў. Пазней нашы выпускнікі пачалі атрымоўваць спецыяльнасць радыётэлемайстроў. А ў гэтай школе працую з 1969 года...

Мы з настаўнікам працоўнага навучання 22-й сярэдняй школы Магілёва Сцяпанам Іванавічам Слізкім сядзім у школьнай майстэрні. Толькі што закончыліся ўрокі. Неяк незвычайна ціха пасля гудзення станкоў, звонкіх дзіцячых галасоў. Нават з вуліцы нічога не чуваць — школа стаіць на ўскраіне горада, зусім лобач лес, і тут заўсёды ціха і бязлюдна.

Сцяпан Іванавіч працягвае:

— Некаторы час я выкладаў фізіку, матэматыку, цяпер — толькі працоўнае навучанне. Так ужо атрымалася. Але не шкадую, наадварот — вельмі рады. Тэхніка — маё захапленне, бадай, справа ўсяго жыцця. Тут ёсць велізарныя магчымасці для творчасці, для раскрыцця сваіх здольнасцей. Мы са школьнікамі заўсёды нешта вынаходзім, распрацоўваем схемы. Здаецца, мая прыхільнасць да тэхнікі перадаецца дзецям. Усе працуюць з захапленнем, хутка падхопліваюць новае. Вазьміце работу на станку па ноніусу. Справа вельмі складаная, а мае васьмікласнікі засвойваюць цудоўна. Бачылі самага маленькага хлопчыка? Гэта Юра Ганага. Ён ледзь бачны з-за станка, а працуе як сапраўдны рабочы. Або Сяргей Марозаў, неаднаразовы пераможца раённых і абласных конкурсаў на званне «Юны майстар — залатыя рукі».

...Урок такарнай і слясарнай справы ў VIII класе. Васьмікласнікі падзелены на дзве групы: пяцёра працуюць на такарным і фрэзерным станках, астатнія па чарцяжах выпілоўваюць лялечныя крэсліцы і столікі — падарункі маленькім падшэфным з дзіцячага сада. Кожны працуе па картцы-заданню, якое ўключае практычную работу і кантрольныя пытанні па тэорыі. Паслядоўнасць аперацый на станку і адказы на пытанні акуратна запісваюцца ў сшыткі. Такая сістэма дазваляе пастаянна індывідуалізаваць работу з вучнямі ў працэсе ўрока, ацаніць уменні і веды кожнага. За некалькі мінут да званка настаўнік аб'яўляе: «Работу закончыць, прыбраць рабочыя месцы, здаць інструмент». Усё выконваецца хутка, без мітусні і залішняга шуму. Падводзяцца вынікі, даецца заключны інструктаж, аналізуюцца памылкі. Літаральна ўсе атрымліваюць ацэнкі.

— Хто добра вучыцца, той, як правіла, добра працуе ў майстэрні, — гаворыць Сцяпан Іванавіч. — Тут трэба прымяніць на практыцы тое, што засвоена на ўроках па іншых прадметах. Напрыклад, каб зрабіць разметку, неабходна ўспомніць некаторыя матэматычныя палажэнні а тлумачэнне скорасці рэзання пачннаёцца з фізічнай формулы. Так ад асноў навук і перакідваецца мосцік да практычнай работы. Гэта дапамагае школьнікам правільна выконваць тэхнічныя і эканамічныя разлікі, без якіх працэс вырабу той або іншай мадэлі ці дапаможніка немагчымы.

У тым, што робяць вучні Сцяпана Іванавіча на ўроках, ёсць вялікі грамадскі сэнс. Усведамляючы карыснасць сваёй працы, яны яшчэ больш сур'ёзна і старанна ставяцца да яе. Васьмікласнікі, напрыклад, у той дзень рабілі завесы для парт на металічнай

аснове — заказ школы. А за выкананне тэрміновага заказу «Магілёўэнерга» — накладных замкоў для трансфарматарных падстанцый Магілёўскай вобласці — школе ўручана Ганаровая грамата. Дарэчы, на грошы, атрыманыя за выраб такіх замкоў, набыты два такарна-вінтарэзныя станкі і іншае абсталяванне для школьнай майстэрні. Майстэрні гэтай магла б пазайздросціць любая школа. Тут ёсць усё неабходнае для працоўнага навучання: чатыры такарна-вінтарэзныя і адзін фрэзерны станкі, шмат іншага абсталявання, прыбораў, плакатаў, дыдактычнага матэрыялу. Многія штампы і прыстасаванні, якія аблягчаюць працу на ўроках і занятках гуртка, зрабілі вучні разам з настаўнікам. Адсюль — больш беражлівыя адносіны да тэхнікі — да той, якую зарабілі і якую зрабілі ўласнымі рукамі!

Сцяпан Іванавіч выхоўвае ў дзяцей акуратнасць, стараннасць, эстэтычныя пачуцці. Калі вучні бачаць, што настаўнік заўсёды ў чыстым і адпрасаваным халаце, яны імкнуцца, каб і іх спецвопратка была чыстай. Калі яны атрымліваюць ад настаўніка карткі, абгорнутыя цалафанам, іх сшыткі таксама будуць акуратнымі. Сцяпан Іванавіч ніколі не спазняецца на заняткі гуртка ці факультатыва, і ўсе школьнікі таксама ў вызначаны час на месцах.

У майстэрні ідэальны парадак і чысціня. Кожная рэч на сваім месцы, усё размешчана ў аптымальным варыянце.

У абсталяванні майстэрні і класа працоўнага навучання вялікую матэрыяльную і працоўную дапамогу аказваюць шэфы.

- Толькі ў цеснай сувязі школы і вытворчасці можна дабіцца эфекту ў працоўным выхаванні, - лічаць С.І. Слізкі і дырэктар школы М.Ф. Падсіткаў, таксама вялікі энтузіяст і прыхільнік развіцця тэхнічнай творчасці вучняў. — Выхаванне на працоўных традыцыях, на прыкладзе перадавікоў дае, мабыць, найлепшыя вынікі.

У вучняў 22-й школы шмат сяброў сярод перадавікоў вытворчасці, прадстаўнікоў розных прадпрыемстваў. Магілёўскі завод канструкцый для падрыхтоўкі першаснай інфармацыі — прадпрыемства маладое. Яго агромністыя карпусы, якія яшчэ толькі ўзводзяцца, зоймуць вялізную плошчу на ўскраіне горада. Але ўжо тое, што пабудавана, уражлівае веліччу і размахам. Як кажуць, вокам не ахопіш, пешшу не абыйдзеш. Унутры — сучасны інтэр'ер, прыгожая мэбля, мяккае святло. Дырэктар прадпрыемства Валянцін Андрэевіч Шыбека — чалавек даволі малады, але гэтая буйная будоўля — далека не першае, што ўзводзілася пад яго кіраўніцтвам. У дырэктара клопатаў шмат, аднак ён знаходзіць час, каб прыйсці ў школу, пагутарыць з вучнямі. Затрачаны час, лічыць Валянцін Андрэевіч, акупіцца ў сто разоў, бо ў вытворчасць уцягваюцца маладыя. Яны ідуць сюды ахвотна.

Работнікі вытворчасці сур'ёзна ставяцца да шэфскай работы. За кожным кабінетам замацаваны цэх або брыгада. Шэфы прыходзяць нават на заняткі, практычна ўдзельнічаюць у тэхнічнай рабоце вучняў. А калі падводзяцца вынікі сацыялістычнага спаборніцтва паміж падраздзяленнямі прадпрыемства, улічваецца і паспяховасць падшэфных. Работнікам зборачнага цэха чырванец ніколі не даводзіцца, бо па працоўнаму навучанню ўсе вучні штогод маюць станоўчыя адзнакі, а больш палавіны з іх вучацца на 4 і 5.

Сцяпан Іванавіч — часты госць на прадпрыемстве. Не, не госць, хутчэй свій чалавек. Маючы пастаянны пропуск, ён, бадай, кожны тыдзень бывае тут, каб вырашыць нейкія справы, даведацца, як працуюць выпускнікі школы. Толькі ў мінулым годзе іх прышло сюды 22. Працуюць усе выдатна, бо яшчэ ў школе на ўроках працоўнага навучання атрымалі першыя навыкі работы па канкрэтных рабочых спецыяльнасцях.

С.І. Слізкі ўмела выкарыстоўвае перавагі свайго прадмета (у IX і X класах ён называецца практыкумам па радыёэлектроніцы), каб арыентаваць вучняў на рабочыя прафесіі, раскрываць перад імі прыгажосць, рамантыку творчага жыцця рабочага класа. Выконваючы заказы шэфіаў, школьнікі ўключаюцца ў рабочы рытм завода. Сёлета яны робяць блокі індывідуальна для вылічальных машын.

- За два гады мы даем сваім выпускнікам спецыяльнасць радыёмонтажнікаў (пасля заключэння камісіі, безумоўна). Наша школа – адзіная, дзе вядзецца такая работа. З асаблівым захапленнем займаюцца вучні IX класаў. Амаль усе яны гатовы ісці на завод. Дзесяцікласнікі спярша скептычна ставіліся да гэтай справы, але пасля экскурсіі на завод іх адносіны рэзка змяніліся, - гаворыць Сцяпан Іванавіч. – Цяпер і на ўроку ўсе працуюць з захапленнем.

Што гэта сапраўды так, я пераканалася, пабываўшы ў X класе на ўроку. Яго тэма — «Праверка і адбракоўка паўправадніковых дыёдаў і транзістараў».

Спачатку Сцяпан Іванавіч тлумачыць, як можна праверыць транзістары пры дапамозе аваметра і прыбора, зробленага ў школьным гуртку. Потым школьнікі прыступаюць да практычнай работы — прылітоўкі дыёдаў да плат. Цяпер клас нагадвае навуковую лабараторыю: на сталах індывідуальнае асвятленне, паяльнікі, прыборы. Усе засяроджаныя і ўважлівыя. Прыемна ўражлівае арганізацыя ўрока. Тут не пачуеш традыцыйнага “Можна падысці?”, “Дазвольце спытаць”. Вучні падыходзяць да настаўніка, каб паказаць зробленае, параіць з ім, дапамагаюць адзін аднаму. І пры ўсім тым дысцыпліна выдатная. Такая арганізацыя эканоміць час, стварае дзелавую атмасферу і, у канчатковым выніку, служыць той жа дысцыпліне.

Дзеці, паводле слоў Максіма Горкага, - гэта суддзі нашы, гэта крытыкі нашых поглядаў, дзеянняў. І суддзі, трэба сказаць, справядлівыя. Пра С.І. Слізкага дзесяцікласнікі гавораць:

- Вельмі цікава працаваць на такіх уроках...

- Тэхніку люблю. Напэўна, дзякуючы Сцяпану Іванавічу.

- Сцяпан Іванавіч строгі, але мы не ў крыўдзе, бо ён справядлівы, а галоўнае – з ім цікава...

Вучні ахвотна дзеляцца сваімі ведамі. Ім прыносіць велізарнейшае задавальненне, калі здараецца перадаць камусці тое, чым валодаюць самі. Добра разумеючы дзіцячую псіхалогію, Сцяпан Іванавіч прымяняе сістэму: навучыўся сам – навучы таварыша. Так ён набыў шмат сумленных памочнікаў. Дзесяцікласнік Алег Удавенка, напрыклад, працуючы ў гуртку побач з братам-сямікласнікам, дапамагаў яму ўдасканалвацца ў нялёгкай такарнай справе. Былыя вучні Слізкага не забываюць родную школу, свайго настаўніка, які прывіў ім любоў да тэхнікі, навучыў карыстацца ёю. Яны часта выступаюць перад вучнямі, дапамагаюць ім.

Вучыць дзяцей цікава выкарыстоўваць свой вольны час — справа тонкая. Прыхваціць цяжэй, чым прымусяць. Але, прыхваціўшы, можна быць перакананым, што ў дзяцей хопіць энергіі, руплівасці, творчай выдумкі. У радыётэхнічным гуртку 22-й школы, якім кіруе С. І. Слізкі, займаецца 20 вучняў. Яго праграма штогод ускладняецца. Калі тры гады назад гурток пачынаўся з адгадаваючых аўтаматаў і вылічальных канструкцый, то цяпер яго члены працуюць над вывучэннем элементаў матэматычнай логікі і вырабам складаных прыбораў на радыёлампах і паўправадніках.

- Работа ў гуртку мяне вельмі захапляе. Справа жывая, цікавая. Дзеці па прыродзе сваёй вынаходнікі. Іх творчую думку я ніколі не стрымліваю, наадварот... - гаворыць Сцяпан Іванавіч.

Спалучэнне самай смелай фантазіі з веданнем асноў тэхнікі прыводзіць да сапраўды каштоўных вынікаў. Чатыры гады займаўся ў гуртку Юра Гараўцоў. Яго першай самастойнай работай была зборка маяка. З цягам часу расло майстэрства. Юра паступіў на курсы радыётэлемайстроў пры Магілёўскім абласным рдыёклубе ДТСААФ. Пазней на абласной выстаўцы экспанаваная дзеючы асцылограф з разгорнутай схемай вузлоў, які зрабіў Юра. Разам з Гараўцовым на курсах займаюцца Віктар Дзянісаў, Васіль Фясько і іншыя.

Многія былыя члены гуртка прысвяцілі сябе тэхніцы. Аляксандр Букштынаў закончыў ваеннае радыётэхнічнае вучылішча. Аляксандр Лысенка працуе ў галіне паўправадніковай тэналогіі. Вадзім Папоў і Сяргей Падольскі – студэнты Магілёўскага машынабудаўнічага інстытута. Будзе не дзіўна, калі праз некаторы час цяперашнія гурткоўцы самі будуць вынаходзіць і будаваць складаныя прыборы, станкі і машыны. А колькі юных канструктараў стануць проста добрымі людзьмі, сумленнымі працаўнікамі!

Штогод у школе арганізуюцца выстаўкі тэхнічнай творчасці і конкурс на званне “Юны майстар – залатыя рукі”. Пераможцам конкурсу на вечары “Мы славім Радзіму працай” уручаюцца граматы і каштоўныя падарункі. Работы гуртка неаднаразова дэманстраваліся на абласных і рэспубліканскіх выстаўках тэхнічнай творчасці школьнікаў, дзе атрымлівалі высокую ацэнку. У 1972 годзе гурток быў удзельнікам ВДНГ СССР. Медаль выстаўкі – дастойная ўзнагарода настаўніку за прывіццё вучням цікавасці да тэхнікі і тэхнічнага канструявання. Разам з С.І.Слізкім такія медалі і грашовыя прэміі атрымалі тры члены гуртка.

Выдатнік народнай асветы Чэцяпан Іванавіч Слізкі ўжо 16 год працуе ў школе. Стаж немалы. Але настаўнік не толькі вучыць, але і вучыцца. Каб больш дакладна перадаць старшакласнікам веды па радыёэлектроніцы, Сцяпан Іванавіч прайшоў стажыроўку на заводзе канструкцый для падрыхтоўкі першаснай інфармацыі. Ву чыцца ён і ў калег. Заслужаны настаўнік БССР А.Р. Друшчыц таксама выкладае працу ў гэтай школе.

- Аляксандр Рыгоравіч вельмі дапамог мне ў механіцы, - гаворыць Сцяпан Іванавіч. – І яшчэ вельмі многаму вучуся ў гэтага вопытнага настаўніка.

Маленькая кватэра Слізкіх запоўнена тэхнічнай літаратурай.

- І хаця жонка скардзіцца, - усміхаецца Сцяпан Іванавіч, - інакш нельга ніяк. Каб быць у курсе тэхнічных навінак і далучаць да іх дзяцей, трэба многа чытаць. Дарэчы, і сваіх дваіх імкнуўся прыцягнуць да тэхнікі...

У кніжнай шафе сцяпана Іванавіча шмат месца займаюць і шматлікія ўзнагароды органаў народнай асветы БССР – граматы, дыпламы. Гэта даніна педагагічнаму майстэрству настаўніка, яго клопатам аб выхаванні школьнікаў, а таксама вялікай грамадскай рабоце.

- Калі партыйнае або іншае даручэнне даецца Сцяпану Іванавічу, - гаворыць дырэктар школы Мікалай Фролавіч Падсіткаў, - можна быць упэўненым, што ўсё будзе зроблена як трэба і ў тэрмін. Ён ніколі не падвядзе. Бо галоўнае ў ім – працавітасць і пачуццё абавязку. А які ён выдатны таварыш! Да яго як члена мясцовага камітэта і проста добрага чалавека часта звяртаюцца вучні і калегі. І ён з вялікай ахвотай дапаможа і словам, і справай.

У сваёй прамове на XXV з’ездзе КПСС першы сакратар ЦК КПБ тав. П. М. Машэраў сказаў, што “...далейшае ўдасканаленне агульнаадукацыйнай падрыхтоўкі, усёй справы выхавання арганічна спалучаецца з узбраеннем вучняў і сур’ёзнымі працоўнымі навыкамі, першапачатковай прафесіянальнай падрыхтоўкай”. Таму цяпер,

як ніколі раней, узрастае роля настаўніка працоўнага навучання. Школе патрэбны менавіта такія, улюбленыя ў сваю справу, энэргічныя, высакоадукаваныя педагогі. С.І.Слізкі такім патрабаваннем адпавядае.

На здымку: С.І.Слізкі, былы гуртковец М. Паддубскі і ўдзельнік рэспубліканскай выстаўкі тэхнічнай творчасці А.Міхневіч абмяркоўваюць новы экспанат.

